

Bölgesel Diyalog Toplantısı
“Suriye Mülteci Krizinin Ürdün, Lübnan, Türkiye, Irak ve Mısır’da İşgücü Piyasasına Etkileri”

İstanbul, Türkiye, 28-29 Temmuz 2015

Özet Rapor ve Sonuçlar

Arka Plan

Suriye’ye komşu olan ve halen çok sayıda mülteci barındıran ülkeler yaşanan yoğun mülteci akınının işgücü piyasası üzerindeki etkilerine karşı uygun çözümler bulma çabası içindedir. Yasal olarak çalışma imkânları olmayan ya da çok sınırlı kalan Suriyeli mülteciler kayıt dışı işlerde çalışmaktadır. Bu durum esasen kırılgan durumdaki yerel işgücü piyasaları üzerindeki basıncı artırmakta, çalışma koşullarının ve ücretlerin daha da kötüleşmesine yol açmakta ve ev sahibi ülkelerde kayıt dışı ekonomilerin büyümesine neden olmaktadır. Bölgede Suriyeli mültecilere yönelik insani yardımların azalmasıyla birlikte giderek daha çok sayıda mülteci yaşamak için iş aramak zorunda kalacaktır. Ortaya çıkan bu ihtiyaçlar doğrultusunda BM yeni bir Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Plan Çerçevesi (3RP) geliştirmiştir. 3RP, insani yardımları, ev sahibi ülkelerde kalkınma ve dayanıklılığı hedef alan girişimlerle bütünleştirme amacı taşımaktadır.

Suriye’deki krizin giderek derinleşmesi karşısında hükümetler ve BM kuruluşları dikkatlerini başta istihdam ve geçim imkânları sağlanması olmak üzere insani yardım ve kalkınma yardımlarının birbiriyle bağlantılı bileşenlerine yoğunlaştırmaktadır. ILO’nun Ürdün, Lübnan, Mısır ve Türkiye’deki mülteci krizine ilişkin çalışmaları bugüne dek çeşitlilik göstermiş ve esas olarak dört alana odaklanmıştır:

- işgücü piyasası üzerindeki etkilere ilişkin değerlendirmeler;
- yerel ekonomik kalkınma aracılığıyla yeni işler yaratılmasına destek;
- çocuk işçiliğiyle ilgili durumların değerlendirilmesi;
- geçim imkânları sağlanması alanında çalışan BM kuruluşları arasında çalışma gruplarıyla ortak iş ve ulusal dayanıklılık planlarına katkıda bulunulması.

Ne var ki ILO mültecilerin iş bulup çalışmaları bağlamında ev sahibi ülkeler üzerinde giderek artan baskı konusunda kaygılar taşımaktadır ve bu nedenle uygun politika ve program yanıtlarının geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesinin desteklenmesinde ortaklarıyla daha etkili çalışmalar yapma arayışı içindedir. ILO bu çerçevede 28-29 Temmuz 2015 tarihlerinde İstanbul’da ev sahibi ülkelerin temsilcilerini bir araya getiren üst düzey bir bölgesel diyalog toplantısı düzenlemiştir. Böylece Ürdün Çalışma Bakanı Dr. Nidal Katamine dâhil olmak üzere mültecileri barındıran belli başlı beş ülkeden üçlü sosyal taraflar ve Suriye krizi üzerinde çalışan hükümet kurumlarını temsil eden katılımcılar krizin başladığı 2011 yılından bu yana ilk kez bir araya gelip durumu tartışma fırsatı bulmuşlardır.

Toplantının başlıca amacı, krizin işgücü piyasası etkileriyle karşılaşan her bir ülkenin sorunlarına ilişkin görüşlerin ve deneyimlerinin ayrıntılı biçimde paylaşılması ve uygun politikaların ve stratejik çerçevelerin geliştirilmesi için eldeki seçeneklerin tartışılmasıydı. Toplantı çeşitli ILO ofislerinin bölgeler arası işbirliğiyle düzenlenmiştir: Arap Devletleri Bölge Ofisi; Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi ve Türkiye Ofisi. Bunlara ek olarak, ILO Mısır, Eritre, Sudan ve Güney Sudan Ülke Ofisi de toplantıya katılmış, çağrılanlar arasında UNHCR, UNDP ve BM Türkiye Daimi Temsilciliği de yer almıştır.

Ayrıntılı gündem ve katılımcıların listesi Ek 1 ve Ek 2’de verilmektedir.

Suriye krizinin getirdiği sorunlar

Suriye krizinin daha önce benzeri görülmemiş ölçeği sonucunda İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana yerinden edilmiş insanların en kitlesel sınır ötesi hareketliliklerinden biriyle karşılaşmıştır. Bugün komşu ülkeler Türkiye, Lübnan ve Ürdün'de dört milyonu aşkın mülteci varken daha az sayıda Suriyeli mülteci de Mısır ve Irak'tadır. Özellikle Lübnan söz konusu olduğunda mültecilerin geldikleri ülke nüfusuna oranı hayli yüksektir. Örneğin Lübnan'da ülkenin toplam nüfusunun yüzde 25'ini Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Bu durumun kamu hizmetleri, işgücü piyasaları ve genel olarak toplum üzerinde oluşturduğu basınç giderek artmakta, akut hale gelmektedir. Giderek azalan insani yardım bütçeleri karşısında ev sahibi ülkelerin onca çabasına karşın Suriyeli mültecilerin önünde ailelerini geçindirmek için bir iş bulup çalışmaktan başka pek az seçenek kalmaktadır. Sonuçta ortaya giderek büyüyen kayıt dışı ekonomiler ortaya çıkmakta ve bu da kimi sorunları beraberinde getirmektedir: Sömürü, kabul edilemez çalışma koşulları ve biçimleri, çocuk işçiliği ve mültecilerle ev sahibi topluluklar arasında artan gerilimler. 2011 yılında patlayan krizden önce de güçlüklerle karşılaşan işgücü piyasalarının daha da sorunlu duruma getirmektedir.

Krizin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ve veri ihtiyacı

Kriz derinleştikçe, bu durumun ülkelerin toplumsal-ekonomik altyapıları, ulusal kalkınma çabaları, hukuksal-siyasal çerçeveleri üzerindeki etkileri de ağırlaşmaktadır. Suriyeli mültecileri barındıran ülkelerde ekonomik büyüme yavaşlarken toplumsal gerilimler, güvensizlik ve istikrarsızlık artmıştır. Bu durumlar, siyasal istikrarsızlığın öteden beri damga vurduğu Lübnan için özellikle geçerlidir. Kalkınma çabalarının önünde daha önce de var olan, örneğin yoksulluk ve kaynak kıtlığı gibi güçlükler daha da ağırlaşmıştır. Toplantıya katılanlar, özellikle gençler söz konusu olduğunda istihdamın niceliği ve niteliği açısından ev sahibi ülkelerde daha önce de güçlükler yaşandığına dikkat çekmişlerdir. Yabancı işçilerin iş bulup çalışmalarıyla ilgili hukuksal ve diğer düzenlemeler nedeniyle pek çok Suriyeli kayıt dışı ekonomide iş bulabilmektedir ve bu da kayıt dışı ekonomiyi ciddi ölçüde büyütmektedir. Örneğin Türkiye krizden önce hedef gözetken çabalar sayesinde kayıt dışı ekonominin işgücü piyasasındaki ağırlığının yaklaşık yüzde 50'den yüzde 30'lara indirildiğini, ancak krizi izleyen dönemde bu payın yeniden yüzde 50 civarına geldiğini belirtmektedir.

Tüm ülke temsilcileri Suriye krizinin kalıcı niteliğine ve öngörülebilir bir gelecek için mülteci nüfusun kaçınılmaz varlığına işaret etmiş ve buradan hareketle verilecek yanıtın kalkınmayla ilgili boyutunun taşıdığı önemi vurgulamışlardır. Bunun içine hâlihazırdaki yanıt stratejilerinin işgücü piyasası merceğinden gözden geçirilmesi ve istihdam ve geçim konularının, eğitim, mesleki eğitim, kendi işini kurma, sosyal koruma, sosyal diyalog vb. dâhil olmak üzere tüm yönleriyle ele alınması gerekmektedir. Ulusal ortaklar bu bağlamda ILO'ya süreçteki rolünü güçlendirme ve destek mekanizmalarının geliştirilip uygulanmasına yardımcı olma çağrısında bulunmuşlardır. Suriye krizinin büyüklüğü, ölçeği ve kapsamı özeldir ve dolayısıyla özel ve kararlı yanıtlar gerektirmektedir.

Özellikle kaygı verici bir nokta, krizin işgücü piyasaları üzerindeki etkisine ilişkin ayrıntılı bilgi ve veri bulunmayışıdır. Gerçi bugüne dek ILO tarafından çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır, ancak bunları daha derinlikli araştırmaların, mülteciler dâhil olmak üzere göçücü işçiliğe ilişkin düzenli veri toplanmasına yönelik çalışmaların izlemesi gerekmektedir. Böylece, tek tek her ülkenin özel koşullarına uyarlanmak üzere gerekli kalkınma müdahalelerine daha sağlıklı bilgi girdisi sağlanabilecektir.

Düzenleyici çerçeveler ve istihdam fırsatlarına erişim

Mülteciler ve istihdam fırsatlarına erişim gibi karmaşık bir konunun ele alınması, uluslararası ve ulusal plandaki yasal ve düzenleyici çerçevelerle ilgili bir dizi meseleyi gündeme getirir. Mültecilerle ilgili çalışmalar ve düzenlemeler genellikle iş yaşamına ilişkin düzenlemeler kapsamında değil göç ve ikametle ilgili yasal düzenlemeler bağlamında ele alınır. Uluslararası hukuk devletleri, mültecilere istihdam ve geçim imkânları sağlayacak düzenlemeler yapmaya özendirir. Bu konuda özellikle önem

taşıyan belge Mültecilerin Statüsüyle ilgili 1951 tarihli Sözleşme ile onun 1967 tarihli Protokolüdür.¹ Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ICESRC) gibi diğer belgeler ise, işgücü göçü dâhil olmak üzere çalışma yaşamının tüm yönlerine ilişkin olarak ILO tarafından geliştirilmiş kapsamlı standartlar doğrultusunda evrensel çalışma hakkını pekiştirici içerik taşımaktadır.

Dile getirilen görüşler, Suriye ile daha önce yapılan ikili anlaşma dâhil olmak üzere Suriyeli mültecilerin istihdamı ile ilgili konulara odaklanmıştır. Ayrıca, mevcut düzenleyici çerçevelerin, örneğin çalışma izni alınması, tutarlılığın, istikrarın, güvenliği ve eşitliğin sağlanması gibi başlıklar söz konusu olduğunda mülteciler bağlamında göçmen işçilere uygulanmasının önemi vurgulanmıştır. Suriye mülteci krizinin yarattığı başlıca güçlük, sorunun ölçeği, sığınma, güvenli bir yer ve çalışacak iş bulma amacıyla sınırları aşan kişi sayısıdır. Bununla birlikte, Suriyelilerin belirli belgeleri bulmakta ve kaynaklardan yararlanmakta karşılaşılabilecekleri güçlükler dikkate alınarak yerleşik işlemlerde mülteciler için mümkün olduğunca kolaylıklar sağlanmaktadır.

Türkiye'deki potansiyel yasal düzenleme modeli ve daha kapsayıcı bir uluslararası yanıtı duyulan ihtiyaç

Yukarıda değinildiği gibi, ev sahibi ülkeler Suriyeli komşularının güç durumu karşısında son derece duyarlı ve yardımcı bir rol üstlenmişlerdir ve verilecek yanıtların ülke gerçekliklerine uyarlanması gerekmektedir. Söz konusu ülkelerin tümü geniş bir hizmetler ağıyla Suriyelilere destek ve yardım sağlarken bu ülkeler arasında yalnızca Türkiye kendi topraklarındaki Suriyeli mültecilerin korunma ihtiyaçlarına yönelik özel bir yasal düzenlemeye gitmiştir. Bu düzenleme kapsamında, henüz tam anlamıyla işlerliğe kavuşmamış olsa bile çalışma izni için başvuru hakkı da yer almaktadır. Fiilen işlerliğe kavuştuğunda bu hak sayesinde TC yurttaşlarının istihdam fırsatları gözetilirken diğer yandan Suriyeli mültecilerin işgücü piyasasına erişimleri de kolaylaştırılmış olacaktır.

Katılımcılar iş bulma alanında rekabetin altını çizmişlerdir. Bu alandaki rekabet ücretleri aşağıya iten bir basınç oluşturmakta, topluluklar arasında gerilimler yaratan bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla bu faktör işgücü piyasasına ilişkin sorunların ele alınmasında kritik bir önem taşımaktadır. Ürdün Çalışma Bakanı Dr. Katamine insan haklarının coğrafi sınırları değil ihtiyaçları temel alması gerektiğine işaret etmiştir. Bu da uluslararası topluluğun daha büyük ölçekte ve daha kapsayıcı bir yanıt vermesini gerektiren bir durumdur. Finansal ve teknik destekte önemli bir artış sağlanmadığı sürece durum kritik olma özelliğini sürdürecektir. Daha fazla istihdam ve geçim fırsatları yaratılması ise ev sahibi ülkelerde uzun vadeli ekonomik büyümeyi hedefleyen yatırımların artırılmasına bağlıdır.

Bölgesel yanıt planının işgücü piyasası boyutu

Suriyeli mültecilere yönelik kuruluşlar arası bölgesel yanıt planı konuları söz konusu olduğunda bunların arasında en az ağırlık tanınanı geçimle ilgili bileşendir. İçeriye dönük daha fazla yatırım yapılmadığı sürece krizin olumsuz sonuçları sürece ve daha da derinleşecektir. Geçimle ilgili konular, özel sektörü daha anlamlı biçimde işin içine katarak yerel ekonomik kalkınma ve yerel kalkınma planlarıyla ilişkilendirilmelidir. Bölgesel yanıtındaki paradigma kaymasında temel bir öge, ev sahibi ülkelerdeki insani gündemle kalkınma gündeminin Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP, 2015-2016) bağlamında kaynaştırılması olmuştur. 3RP yanıtın etkilerinin ve sürdürülebilirliğinin daha ileri düzeylere taşınması açısından merkezi öneme sahiptir ve bunun başarısı da BM kuruluşları ile uluslararası kuruluşlar arasında çok daha etkili ve etkin ortak çalışmayı gerektirmektedir.

BM'nin krize yanıtları bağlamında küresel bir ilk olan ve ülkeleri bütüncül olarak işleyen bu süreç bir yandan mültecilerin korunmasını ve insani ihtiyaçlarını ele alırken diğer yandan güç durumdaki kesimlerin ve krizden etkilenen toplulukların dayanıklılığını artırmayı amaçlamaktadır. Bunlara ek olarak 3RP, ulusal dayanıklılık ve istikrar planlarının kritik önemini de dikkate alarak, ulusal hizmet

¹ Ev sahibi beş ülkeden bu Sözleşmeyi onaylayanlar Mısır ve Türkiye'dir.

sunum sistemlerinin kapasitesini güçlendirmeye odaklanmaktadır. Ne var ki, plan halen belirsizliklerle karşı karşıyadır; çünkü gereken 4,5 milyar dolarlık kaynağın henüz yalnızca yüzde 23'ü sağlanmıştır (1 milyar doların biraz üzerinde) ve bunun da ancak yüzde 6'sı Geçim ve Sosyal Bütünlük bileşenine yönlendirilmiştir. Tüm katılımcılar, ekonomik büyüme için elverişli ortamlar yaratılmasının önemini vurgulayarak, Suriye mülteci krizinin üstesinden gelebilecek bir planın ancak sağlıklı ulusal ekonomiler üzerine inşa edilebileceğini, bunun da daha fazla kaynak gerektirdiğini belirtmişlerdir.

Daha bütünlüklü politika çerçevelerine duyulan ihtiyaç

İstihdam ve geçime yönelik programlar için sağlanan finansal destek esasen çok sınırlı kalırken, çok fazla ihtiyaç duyulan kamusal ve özel yatırımları cezbedecek daha etkili projelere yönelik ulusal politika çerçevelerinde görülen tutarsızlık ve belirsizlikler durumu daha da ağırlaştırmaktadır. Mülteci sorununa yönelik stratejilerin kritik bir ögesini oluşturan istihdam ve geçim fırsatlarına erişim bileşeni, farklı ulusal bağlamlarda uygulanabilirliği olan, farklı düzenleyici çerçeveler ve prosedürlerle ele alınmaktadır. Örneğin mültecilere/iltica talebinde bulunanlara, göçmen işçilere uygulanan düzenlemeler, çalışma yasası, ayrıca işgücü piyasası hareketliliğiyle ilgili olarak Suriye ile daha önceden gerçekleştirilmiş ikili anlaşmalar gibi. Ülke ölçeğindeki hukuksal ve düzenleyici çerçevelere ek olarak dikkate alınması gereken çeşitli uluslararası belgeler de bulunmaktadır. Bunların arasında, 1951 tarihli Mülteciler Sözleşmesi ile onun 1967 tarihli Protokolü, ILO'nun göçe dayalı çalışma ve temel çalışma standardı sözleşmeleri ve göçmen işçilerle ailelerine ilişkin BM sözleşmesi yer almaktadır.

Önceden de belirtildiği üzere, Türkiye hükümeti hizmet sunumuna ve işgücü piyasasına erişime ilişkin hususları netleştirmek üzere Suriyeli mülteciler için geçici bir koruma yasası çıkarmıştır. Bu, potansiyel olarak, diğer ülkelerin kendi koşullarına uyarlayabilecekleri etkili bir müdahale modeli olarak değerlendirilebilir. Hükümetin yaptığı açıklamaya göre geçici koruma yasasının benimsenmesi mülteci akınının ölçeği düşünüldüğünde atılmış olan kritik bir adımdır. Bununla birlikte, bir sonraki uygulama adımının sağlayacağı başarı, bu yaklaşımın gerek bölge gerekse daha ötesi açısından örnek uygulama olarak benimsenmesinde kritik bir rol oynayacaktır.

Çözüm bulunmasında sosyal diyalogun anahtar rolü

İstihdam ve geçim fırsatlarına erişimin desteklenmesi açısından sosyal diyalogun rolü de temel bir faktördür. Sosyal diyalog, işçi ve işveren kuruluşlarının daha anlamlı roller üstlenmelerinin önemini bir kez daha ortaya koyabilir. İşçi ve işveren kuruluşları örneğin mültecilerin becerilerinin teyidi ve eşleştirilmesi, çalışma yaşamında temel hakların korunması, mültecilerin istihdamında daha fazla saydamlık, sosyal koruma ve giderek büyüyen bir sorun olarak kayıt dışı ekonominin ele alınması gibi başlıklarda birlikte çalışabilirler. Toplantıya katılan sendika temsilcileri yerli işçilerin işgücü piyasasında daha düşük ücretli, daha elverişsiz koşullarda çalışan, sosyal güvenlik ve sağlık sigortasından yararlanamayan “göçmen işçilerle” rekabet etmekteki güçlüklerini vurgulamışlardır. Sendika temsilcileri ayrıca göçmen işçiler olarak çalışmak üzere kendi ülkelerini terk eden genç ve vasıflı işçilerin gittikleri ülkelerin ekonomileri üzerinde uzun vadede yaratabilecekleri etkilere ilişkin uyarılarda bulunmuşlardır. Sosyal ortaklar bu bağlamda özel olarak sosyal ortakların ve sosyal diyalogun yanıt programlarındaki rollerine odaklanmak üzere Suriye krizine ilişkin daha ileri düzeyde bölgesel diyalog çağrısını vurgulamışlardır.

Bölgesel koordinasyon platformunun kurulması

Suriye krizinin işgücü piyasaları üzerindeki etkisi, kimi darboğazları ve gerilimleri hafifletmek üzere, yönetim süreçlerine daha ayrıntılı biçimde giriş noktaları sağlayabilecek potansiyel fırsatlara da işaret etmektedir. Özetle katılımcılar, gerek ev sahibi ülkeler gerekse uluslararası topluluk açısından “hareketsiz kalmanın bir seçenek olmadığı” konusunda mutabakata varmışlardır. Stratejik planlama söz konusu olduğunda, işgücü piyasasındaki güçlüklerin ulusal ekonomik kalkınma açısından

fırsatlara çevrilebileceği bir paradigma değişikliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Ulusal strateji ve program geliştirme çalışmalarının ev sahibi ülkelerde istihdam ve işgücü piyasalarına ilişkin daha kapsamlı araştırmaların sağlayacağı bilgilerle beslenmesi gerekmektedir. Buna karşılık, araştırma bulgularının, ekonomik büyümeye temel olmak üzere içe dönük yatırımları özendirecek şekilde kullanılması mümkündür. Ev sahibi ülkelere işgücü piyasası müdahalelerinde destek oluşturacak bilgi yönetimi ve kapasite geliştirme çalışmaları gibi daha geniş bir kapsamda bakıldığında ise, eşgüdümü, bütünlüğü ve bölgesel dayanışmayı pekiştirme, farklı ülkelerin koşullarına uyan müdahale modellerini belirleme, geliştirme ve yaygınlaştırma açısından bir bölgesel platformun oluşturulması önerilmiştir.

Önceki ikili göç anlaşmalarının temel alınması

İşgücü piyasasıyla ilgili gelecekteki yanıtlar da farklı ev sahibi ülkelerde işgücü arzıyla yerli ve mülteci işçilere yönelik talep arasındaki beceri açıklarını ele alabilecek istihdam açısından zengin müdahaleleri hedeflemelidir. Bu yanıtlar, ev sahibi ülkelerle Suriye arasında daha önce var olan, başta tarım ve inşaat olmak üzere belirli sektörlerle odaklanan ikili göç anlaşmalarını temel alabilir. Uygun ve gerekli olduğunda donörler tarafından da desteklenmek üzere, gerek mültecilere gerekse ev sahibi topluluklara fırsatlar sağlayacak kolaylaştırıcı önlemleri ve düzenleyici çerçeveleri öngören yaratıcı yaklaşımlar üzerinde durulabilir. Açıktır ki, meselenin daha iyi kavranması ve uyumlu davranılması açısından, ev sahibi ülkelerin her birindeki mülteci topluluklar arasında düzenleyici çerçeveler hakkında farkındalık yaratacak kampanyaların da güçlendirilmesi gerekmektedir.

Geçim ve istihdam yaratma programları

Geçim ve istihdam yaratma alanında ILO'nun olağanüstü durum ve kriz ortamları dâhil olmak üzere uzunca bir süreye yayılan deneyimi vardır. Bu alanda ILO örneğin kısa, orta ve uzun vadeli istihdam, işletme ve iş geliştirme programlarıyla devreye girmektedir. Bu programları destekleyici müdahaleler arasında ise mesleki eğitim, yerel ekonomik kalkınma çalışmaları ve kamu istihdam hizmetleri yer almaktadır. Küresel olarak bakıldığında farkı durum ve koşullarda gerçekleştirilen çalışmalar arasında diğerlerinin yanı sıra şunlar da yer almaktadır: iş karşılığında nakit ve gıda programları, topluluklara iş verilmesi, küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin (KOBİ) geliştirilmesi, mikro-finance, iş geliştirme hizmetleri, kadınlarda ve gençlerde girişimciliği geliştirme çalışmaları. Gerek bu deneyim birikimi gerekse geliştirilen araçlar ve rehberlik, Suriye krizinin işgücü piyasası üzerindeki etkilerinin ele alınmasında ev sahibi ülkelerin strateji geliştirmelerine çok değerli girdiler sağlayabilir.

Yerel işgücü piyasası ihtiyaç değerlendirmeleri aracılığıyla program geliştirme çalışmalarına bilgi sağlanması

Ev sahibi ülkeler ILO'nun bu müdahale alanlarındaki potansiyel desteğini memnuniyetle karşılarken, arz ve talep arasında daha etkin ve etkili bir örtüşme sağlanması açısından stratejik çerçevelerin ayrıntılı işgücü piyasası ihtiyaç değerlendirmeleri ve mültecilerin kendi beceri envanterlerinin çıkarılmasıyla beslenmesinin ve buna duyulan ihtiyacın önemini vurguladılar. Bu etkinlikler, ayrıca, somut gerçekleri ve işgücü piyasalarında belirlenen açıkları temel alarak mültecilere ve ev sahibi topluluklara yönelik mesleki eğitim programlarının geliştirilmesine de katkı sağlayacaktır. Bu söylenen, gerek yerli gerekse mülteci konusundaki düşük vasıflı işçilerin istihdamının desteklenmesi söz konusu olduğunda özellikle anlam kazanacaktır.

Kamu istihdam hizmetlerinin yanı sıra, mevcut becerilerle fırsatları eşleştirme açısından özel istihdam hizmetlerinin de devreye sokulması büyük önem taşımaktadır. Hâlihazırdaki ekonomik istikrarsızlık, geçim sağlamada bu sektöre hizmet sunma gerekliliği ve kimi ülkelerdeki dil güçlükleri dolayısıyla belirli ülkeler açısından girişimciliğin geliştirilmesine de özel önem verilmesi gerekmektedir. Ayrıca, halen mevcut küçük işler ve kooperatif topluluklar karşısında haksız rekabete yol açmaktan kaçınılması da önem taşımaktadır. Ev sahibi ülkelerin gerçekleriyle daha uyumlu olma açısından ulusal istihdam stratejilerinin yeniden gözden geçirilmesi de gerekli olabilir.

Güçlü içe dönük yatırımlara duyulan ihtiyaç

Geçim imkânları ve istihdam yaratma alanında uluslararası topluluğun güçlü dış ve ulusal yatırımlarına ve finansman desteğine duyulan ihtiyacın altı çizilmiştir. Burada, uluslararası dayanışma kavramı pekiştirilirken Suriye krizinin yükünün bu krizden etkilenen coğrafyada yer alan ülkelerin ötesinde daha eşitlikçi biçimde paylaşılmasının gereği üzerinde durulmuştur. Burada, dış ve ulusal yatırımlar, insani yardımlar ve finansal akışlarla elde edilenler arasındaki farklılıkların dikkate alınması önemlidir. Bunlar nitelik olarak birbirinden önemli farklılıklar taşımakla birlikte krize kapsamlı bir yanıt oluşturulması açısından her biri eşit değerdedir. Ulusal önceliklere uygun olarak içe dönük yabancı yatırımların artışının sağlanması, Suriyeliler tarafından başvurulana kimi olumsuz baş etme mekanizmalarının ele alınması açısından kritik önemdedir. Örneğin, insani yardımların azalması kamu hizmetleri kapasitesini ağır biçimde etkilemiş, Suriyeli mültecilerin toplumsal açıdan marjinalleşmesini derinleştirmiş, sonuçta çocukların okul yerine çalışmaya gönderilmesi dâhil olmak üzere mültecileri ailelerinin geçimi için her yola başvurmaya zorlamıştır.

Küçük ölçekli projelerden büyük ölçekli projelere doğru

İstihdam programlarında temel bir giriş noktası, ev sahibi toplulukların, gerek kendilerinin gerekse mültecilerin ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamaları olmalıdır. Ayrıca kaydedilen bir nokta da şudur: Krizin yoğunluğu dikkate alındığında, küçük ölçekli, potansiyel olarak kırılabilir taşıyan projelerden çok büyük ölçekli yatırım programlarına odaklanılmalıdır. Ev sahibi ülkeler bu noktada uluslararası yatırımların yalnızca finansmanla sınırlı kalmayıp aynı zamanda beceri, bilgi ve piyasa fırsatlarının transferi gibi yönler de içermesi gerektiğini vurgulamışlardır; uygun ürünler ve hizmetler için potansiyel ihracat pazarlarının açılması gibi. Bu da küçük ve orta büyüklükteki işletmeler (KOBİ) açısından var olan potansiyeli harekete geçirmek ve azamiye çıkarmak üzere kritik politika araçları olarak kamu yatırımları ile tedarik arasındaki önemli bağlantının altını çizmektedir.

Önemli bir kaygı konusu da mülteciler için yaratılan istihdam fırsatlarının ülkenin yerli işgücü arasında işsizliği artırma olasılığıdır ve bu olasılık ILO ve paydaşlarının önünde duran bir güçlüğe işaret etmektedir. Düzenleyici çerçevelerde bu açıdan yapılacak değişikliklerin ötesinde müdahalelerin potansiyel sosyal etkisinin izlenmesi ve daha ileri düzeyde sosyal istikrarsızlıktan kaçınılması büyük önem taşımaktadır. Şurası açıktır ki “her duruma uygun çözüm” yaklaşımı, ev sahibi ülkelerin kendi farklı coğrafi bölgeleri için bile uygun olmayacaktır. Dolayısıyla, yanıt stratejilerinde ülke ve bölge açısından titizlikle uyarlamalar yapılmalı, emek yoğun ve göç programları söz konusu olduğunda daha önceki ve hâlihazırdaki ülke deneyimleri dikkate alınmalıdır.

Mültecilerin daha yaygın istihdamının potansiyel ekonomik değeri

Suriyeli mültecilerin kabulü söz konusu olduğunda, büyük ölçüde halihazırda yaşanan işgücü piyasası ve istihdam sorunları temelinde olmak üzere ülke deneyimleri arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, ev sahibi ülke söz konusu olduğunda mülteciler için istihdamı ve geçim olanakları yaratılmasını desteklemenin, artan tüketim, kira vb. aracılığıyla toplam talep ve GSYH açısından potansiyel birtakım yararları vardır. Bununla birlikte, işgücü piyasalarında ve yerel pazarlarda eşitlikçi bir denge tutturulabilmesi gündeme geldiğinde kimi kaygılar da ortaya çıkmaktadır. Örneğin, gayri menkul piyasasına yoğun Suriyeli mülteci girişi konut arzı üzerinde etkili olmuştur. Benzer sorunlar, satın alma gücü ve arz azalırken talebin arttığı durumlarda ilgili mal ve hizmetlerdeki maliyet artışları için de geçerlidir.

Mal ve hizmetlerin içeride daha fazla tüketilmesini kolaylaştırma

Yerli ürünlerin içeride daha fazla tüketilmesini özendirmeye yönelik çabaların ekonomik büyümeye, dolayısıyla istihdam artışına katkıda bulunacağı belirtilmektedir. Suriyeli mültecilerin bölgede geleneksel olarak çalıştıkları sektörler dikkate alındığında, tarıma daha fazla yatırım yapılması,

ürünlerin iç tüketiminin özendirilmesi ve bölgeye yönelik ihracatın artırılması, özellikle Suriyeli mültecileri barındıran ülkeler açısından önemlidir.

Yatırımların ve daha fazla çeşitlenmeye yönelmenin rolünün yeniden gözetilmesi

Yatırımlar, büyümenin ve yeni işler yaratılmasının önemli bir belirleyicisidir. Ancak, yatırımlar için doğru sektörlerin belirlenmesi zorlu bir iştir. Bu durum, istihdam yaratma potansiyeli yüksek diğer alanlara doğru artan bir çeşitlenmeye duyulan ihtiyaca işaret eder. Özellikle gündemde olan, büyük ölçekli ulusal altyapı projeleriyle birlikte kamu sektörü ve buna eşlik etmek üzere belediyeler düzeyindeki yerel ekonomik kalkınmadır. Bu alandaki etkinlikler, gerekli yatırımlarla hemen başlatılabilecek projeleri de içeren mevcut kamusal ve adem-i merkeziyetçi kalkınma programlarıyla ilişkilendirilebilir. Dahası, mültecilerin becerilerinden ve mevcut sektörleri geliştirmeye yönelik fırsatlardan ya da yeni sektörler yaratılmasından elde edilebilecek potansiyel yararlar da vardır. Örneğin Lübnan Suriyeli mültecilerin sanayi sektöründeki becerilerinden yararlanabilir; çünkü Suriye ekonomisi asıl olarak sanayi temelliyyken Lübnan ağırlıklı olarak hizmetler ve ticaret odaklı bir ekonomiye sahiptir.

İkinci dalga göç

Toplantıda dile getirilen bir başka kaygı da ev sahibi ülkelerin mülteciler ve başka ülkelere geçmek isteyen diğer göçmenler açısından birer “geçiş noktası” olmasına ilişkindir. Bu duruma karşı, ülkelerdeki düzenleyici çerçevelerin ve bunların istismarının önlenmesinin önemine dikkat çekmek gerekir. Buna karşılık, yanlış algılara karşı çıkılması açısından, toplumlardaki artan yabancı düşmanlığını ve ayrımcılığı daha ayrıntılı sosyal araştırmalarla ele alma ihtiyacı giderek artmaktadır.

Ev sahibi ülkeler, Suriye krizine yönelik yanıtlar söz konusu olduğunda insancıl yaklaşımdan kalkınma yönlü yaklaşıma geçilmesi gerektiği konusunda anlaşmışlardır. Bu yaklaşım, merkezine ev sahibi toplulukların ve mültecilerin yararını gözetken istihdam yaratıcı büyümeyi yerleştirmeli ve kapsayıcı bir sosyal diyalogu temel almalıdır.

Özet sonuçlar

Toplantının son oturumunda daha sonra alınacak yola odaklanılarak hükümetler, sosyal ortaklar, ILO ve uluslararası topluluklar gibi ana grupların rol ve sorumlulukları üzerinde durulmuştur. Tartışmaların sonuçlarından, ev sahibi ülkelerdeki ortakların duyarlılık ve tespitlerinden hareketle öneriler geliştirildi. Bunlar kesin çizgili öneriler olmayıp Suriyeli mültecileri barındıran ülkelerin her birine yarar sağlayacak şekilde nasıl yol alınabileceğine ilişkin görüşlerdir. Hepsinde, farklı ulusal ortamlara ve bağlamlara göre uyarlama gerekliliği dikkate alınmıştır.

Katılımcılar, kritik önem taşıyan konuların ve ortak duyarlılıkların tartışılması için ev sahibi ülkeleri ilk kez bir araya getiren bu bölgesel diyalogu düzenleyen ILO girişiminden duydukları memnuniyeti dile getirmişler, Suriye krizinin işgücü piyasaları üzerindeki etkilerini ele almaya yönelik uygun ulusal stratejik çerçevelerin geliştirilmesi açısından bu toplantıdaki modelin ev sahibi ülkelere her birinde tekrarlanması tavsiyesinde bulunmuşlardır.

Katılımcılar ayrıca krize karşı her tür çabanın temelini oluşturması gereken genel kalkınmayla ilgili bir açıklamada da bulunmuşlardır:

Genel kalkınma hedefi

- Suriyeliler mülteciliği kendileri istememişlerdir ve evlerine dönme arzuları güçlüdür. Uluslararası topluluk, Suriyelilerdeki bu umudun sönüp gitmesine izin vermemelidir. Kriz uzadıkça bu umudun bir daha geri gelmemecesine sönüp gitme ihtimali de güçlenecektir. Suriyelilerin ülkelerine ve çocuklarının geleceğine sahip çıkmaları açısından ülkelere güvenli ve onurlu biçimde geri dönmelerinin sağlanması için krize ortak, kabul edilebilir ve sürdürülebilir bir siyasal çözüm bulunması asıl amaç olarak kalmalıdır.

Potansiyel roller ve sorumluluklar

Hükümetlerin hedeflemesi gerekenler:

- Ev sahibi topluluklar ve mülteciler açısından kapsayıcı istihdam ve geçim stratejilerinin geliştirilmesi ve yaşama geçirilmesi için siyasal kararlılığın pekiştirilmesi.
- Mültecilerin geçimi ve istihdamı alanında politikalar geliştirme çalışmalarının sürdürülmesi.
- Gerekli işgücü piyasası reformlarının tasarlanması ve yaşama geçirilmesi.
- İstihdam alanındaki sonuçların ulusal kalkınma çerçeveleri ve stratejilerine daha iyi entegre edilmesi.
- Ev sahibi topluluklar ve mültecilerle ilgili istihdam ve geçim stratejileri konusunda sosyal diyalogun geliştirilmesi ve kolaylaştırılması.
- Ulusal kalkınma öncelikleriyle bağlantılı olarak, ekonomik büyümeyi desteklemek üzere işgücü piyasasıyla ilgili programlar ve yatırımlar için gerekli kaynaklar konusunda donör topluluğuyla ilişkilerin sürdürülmesi.

Sosyal ortakların hedeflemesi gerekenler:

- Yerleşik ulusal sosyal diyalog mekanizmaları aracılığıyla istihdamın kalitesinin korunması.
- Sosyal diyalog mekanizmalarının Suriyeli çalışanların seslerini de yansıtmalarının sağlanması.
- Ev sahibi topluluklar ve mülteciler açısından yerel düzeydeki geçim ve girişimcilik geliştirme inisiyatiflerinin desteklenmesi.
- Mülteciler ve yerli çalışanlar için yerel işgücü piyasalarında beceri eşleştirme, geliştirme ve akreditasyon mekanizmalarının güçlendirilmesi.

ILO'nun hedeflemesi gerekenler:

- Ulusal endüstriye istihdam çerçevelerinin geliştirilmesi ve gerekli işgücü piyasası reformları için sosyal taraflarını yürütülen çalışmaların sürdürülmesi.
- Mülteci ve yerli işçilerin hareketliliğini destekleyebilecek mesleki eğitim ve akreditasyon çerçeveleri alanında deneyim ve uzmanlık birikiminin harekete geçirilmesi.
- Mültecilerin ulusal işgücü piyasalarına erişimini kolaylaştırmak amacıyla düzenleyici mekanizmaların esnekleştirilmesi konusunda sosyal taraflarla birlikte çalışırken ülke yurttaşlarının istihdam fırsatlarının artırılması.
- Mültecilerin istihdama, işgücü piyasalarına ve kolektif temsile erişiminin sağlanmasında sosyal diyalogun rolünü güçlendirmeye yönelik çabaların desteklenmesi.
- Kayıt Dışı Ekonomiyle ilgili ILO Tavsiye Kararı'nın Suriye krizine uygulanma yollarının araştırılması, bu arada başta temel çalışma standartları olmak üzere ILO'nun normatif çerçevesinin daha geniş kapsamda uygulanması üzerinde durulması.

Uluslararası topluluğun hedeflemesi gerekenler:

- Suriye krizine yanıt olarak istihdam ve geçime ilişkin program ve projeler için tahsis edilen kaynakların önemli ölçüde artırılması.
- Küresel özel sektör aktörlerinin de katılımıyla, finansal, teknik ve yapısal destek açısından güçlü iç yatırımlar aracılığıyla ev sahibi ülkelerde istihdam ve geçim fırsatları yaratıcı girişimlerin desteklenmesi.
- BM kuruluşları ve ilgili diğer kuruluşlar arasında ortak çalışmanın ve eşgüdümün geliştirilmesi, bu kuruluşların çalışmalarından hareketle bir entegrasyon sağlanması ve sinerji oluşturulması.
- Uluslararası sözleşmelerin Suriye krizi ışığında taşıdığı anlamın ve uygulamaların gözden geçirilmesi.
- Dayanıklılık programlarını desteklemek üzere, insani yardım ve kalkınma gündemlerinin ev sahibi ülkelerde ve bölgesel düzeyde tutarlılığının ve bütünlüğünün sağlanması.

Sonuçta, sonraki adımlar olarak şunlar önerilmektedir:

- ILO, ev sahibi ÷lkelerde Suriye krizine yanıtın istihdam ve geçim sağlama bileşenini güçlendirmek üzere teknik yardımlarını ve ÷lkeler düzeyinde üçlü ortaklar arasındaki diyalogu kolaylaştırma çalışmalarını sürdürecektir.
- ILO kriz bağlamında istihdam ve işgücü piyasalarıyla ilgili konularda liderliği üstlenecektir.
- ILO, mülteciler ve ev sahibi toplulukların istihdamı ve geçimi alanında etkili ve sürdürülebilir müdahale modellerinin geliştirilmesini desteklemek üzere bölgesel diyalogu, deneyim ve kapasite alışverişini kolaylaştırma çalışmalarını sürdürecektir.

**Suriye Mülteci Krizinin Ürdün, Lübnan, Türkiye, Irak ve Mısır'da İşgücü Piyasası Etkileri ile ilgili Bölgesel Diyalog
İstanbul, Türkiye, 28-29 Temmuz 2015
Gündem**

28 Temmuz Salı	
9.00 – 9.30	Kayıt ve kahve
9.30 – 10.00	ILO'dan hoş geldiniz ve tanıtım Mr Numan Özcan, <i>ILO Türkiye Ofisi Direktörü</i> Mr Frank Hageman, <i>Bölge Direktör Vekili, ILO Arap Devletleri Bölge Ofisi</i>
10.00 – 11.30	Suriye Mülteci Krizinin İşgücü Piyasasına Etkileri: Ülke sunumları Oturum Başkanı: Mr Yasser Ahmed Hassan, <i>Afrika ve Arap Ülkeleri Kıdemli Danışmanı /Kabine, ILO</i> Ürdün <i>Dr. Nidal Katamine, Çalışma Bakanı ve Mr Waddah Mahmoud Rashid Al-Hamoud, İçişleri Bakanlığı</i> Lübnan <i>Ms Hala El-Helou, Sosyal İşler Bakanlığı/İnsani ve Uluslararası İşler Bakan Danışmanı</i> Türkiye <i>Ms Nurcan Önder, Çalışma Genel Müdürü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı</i> Mısır <i>Ms Iman Zakari, Çalışma Bakanlığı ve Ms Heba İsmail, Dışişleri Bakanlığı</i> Irak <i>Mr Saeed Nehme Jahooti, Irak İşçi Sendikaları Federasyonu Başkanı</i>
11.30 – 12.00	Kahve arası
12.00 – 13.00	3RP bağlamında Suriye mülteci krizinin ev sahibi ülkelerdeki işgücü piyasası boyutlarına genel bakış Ms Mary Kavar, <i>Kıdemli İstihdam Politikası Uzmanı, ILO Arap Devletleri Bölge Ofisi</i>
13.00 – 14.30	Öğle yemeği
14.30 – 16.00	Yuvarlak Masa Tartışması Bir: Düzenleyici çerçeve ve iş prosedürlerine erişim Kolaylaştırıcı: Ms Maha Kattaa, <i>Ürdün'deki Suriye Mülteci Krizine Yanıt Koordinatörü</i> Oturum Başkanı: Mr Numan Özcan, <i>ILO Türkiye Ofisi Direktörü</i> Bu yuvarlak masa tartışması, ev sahibi ülkelerdeki mülteciler ve onların istihdama erişimiyle ilgili uluslararası ve ulusal yasalar, politikalar ve uygulamaları ortaya koyacak ve bu alanlarda bilgi paylaşımını sağlayacaktır. Hükümetler, sınırlarını kapatmayarak uluslararası insani yükümlülüklerine sadık kalmışlardır; şimdi hedef, mülteci politikaları bağlamında işe erişim konusundaki belirsizliklerin ele alınmasıdır. Ülkeler arasında farklılıklar bulunmakla birlikte, Suriyelilerin istihdamıyla ilgili net bir yaklaşım bulunmayışı, gelen mültecilerin çalışma yasalarının koyduğu

	kurallar dışında iş bulup çalışmalarıyla sonuçlanmıştır.
29 Temmuz Çarşamba	
9.00 – 10.30	Yuvarlak Masa Tartışması İki: Ev sahibi topluluklarda geçim/istihdam sağlama programlarına bakış: Yeterli mi? Hangi dersler çıkarılabilir? Kolaylaştırıcı: Mr Nejat Kocabay, <i>Kıdemli Program Sorumlusu, ILO Türkiye Ofisi</i> Oturum Başkanı: Ms Rie Vejs-Kjeldgaard, <i>Bölge Direktör Yardımcısı, ILO Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi</i> Gerek Ürdün gerekse Lübnan için hazırlanan Ulusal Yanıt Planları ev sahibi topluluklardaki yoksul ve güç durumdaki hanelerin kapasitesini geliştirmeyi, böylece bu kesimlerin Suriye krizinin etkileriyle sürdürülebilir biçimde baş etmelerine yardımcı olmayı, istihdam ve geçim durumları üzerinde daha sonra ortaya çıkabilecek etkileri hafifletmeyi amaçlamaktadır. Hedeflenen, geçim imkânlarının istikrara kavuşturularak ve artırılarak, yoksullar için daha çok ve daha iyi iş imkânları yaratılarak ve yerel ekonomiler canlandırılarak gerçekleştirilmesidir. Bunlar, genellikle uluslararası kuruluşlar tarafından yönetilen projelere ve programlarla yürütülmüştür. Buna karşılık Türkiye’de mesleki eğitim ve kamu istihdam hizmetleri dâhil olmak üzere yaygın hükümet programları bulunmaktadır. Bu yuvarlak masa söz konusu programların etkilerine odaklanacak, bu programların ölçeğinin Suriyeli mülteciler dışlanmadan nasıl genişletilebileceği konusunda çıkartılan dersler ele alınacaktır.
10.30 - 11.00	<i>Kahve arası</i>
11.00 - 12.30	Yuvarlak Masa Tartışması Üç: Suriyeli mültecilere istihdama erişim sağlanmasının ekonomik değeri nedir? Suriyeli işgücü, yerel işgücü arzının yetersiz kaldığı kimi sektörlerde belirli beceri açıklarını kapatabilir mi? Kolaylaştırıcı: Ms Mary Kavar, <i>Kıdemli İstihdam Politikası Uzmanı, ILO Arap Devletleri Bölge Ofisi</i> Oturum Başkanı: Mr Frank Hagemann, <i>Bölge Direktör Vekili, ILO Arap Devletleri Bölge Ofisi</i> Suriye krizinin etkileri, esasen güç durumdaki ev sahibi topluluklar söz konusu olduğunda daha da önem kazanmaktadır. Bu duruma karşın, Suriyeli mültecilerin ekonomik katılımı ve/ya da yatırımları ev sahibi ülkeye ekonomik getiri sağlayabilir mi? Böyle bir durum çeşitli yollardan gerçekleşebilir. Örneğin Suriyeli işgücü arzı kimi sektörleri hareketlendirebilir mi? Sözgelimi, vasıfsız işgücü söz konusu olduğunda, yerli iş gücü açısından çekicilik taşımayan ancak talebin yüksek olduğu tarım sektörü bu açıdan düşünülebilir mi? Suriyelilerin yetenek ve becerileriyle örneğin el sanatları gibi sektörler yeniden canlandırılabilir mi? Nihayet, Suriye’deki sanayilerin diğer ülkelere kaymasını sağlayacak özendirici ortamlar yaratılabilir mi? Yuvarlak masa, Suriyeli mültecilerin ulusal ekonomiler açısından bir tehdit olarak görülmesi sorununu aşmak üzere bu soruları ele alacaktır.
12.30 - 13.30	İleriye doğru Kolaylaştırıcı: Ms Rie Vejs-Kjeldgaard, <i>Bölge Direktör Yardımcısı, ILO Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi</i> Bu sonuç oturumu olası politika ve program seçenekleriyle uygulanabilir çözümlere odaklanacaktır. ILO açısından bu, sorunun geniş bir perspektiften ele alınmasında ilgili ülkelerin daha iyi desteklenmesini sağlayacak netliği de beraberinde getirecektir.
Programın sonu	

Katılımcı Listesi

Ad	Kurum	Ülke
Dr. Nidal Katamine	Çalışma Bakanı	Ürdün
Mr Mohammed Ahmad Al-Ali Al-Mohammed	Genel Sekreter Yardımcısı, Çalışma Bakanlığı	Ürdün
Mr Waddah Mahmoud Rashid Al-Hamoud	Direktör, Ürdün'deki Suriyeli Mülteciler Müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı	Ürdün
Mr Omar Barakat Nuseir	Baş Koordinatör, İnsani Yardımlar ve Koordinasyon Birimi, Planlama ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı	Ürdün
Mr Khaled Mohmad Ahmad Alzyoud	Ürdün Sendikalar Federasyonu Genel Sekreter Yardımcısı	Ürdün
Mr Yousef Naous	Genel Müdür, Çalışma Bakanlığı	Lübnan
Ms Hala El-Helou	Sosyal İşler Bakanlığı/İnsani ve Uluslararası İşler Bakan Danışmanı	Lübnan
Ms Sabine Farah	Sosyal İşler Bakanlığı, Geçim Odak Kişisi	Lübnan
Mr Nicolas Nuhra	Lübnan İşçi ve Çalışan Sendikaları Ulusal Federasyonu (FENASOL)	Lübnan
Mr Khalil Cherry	Genel Sekreter, Lübnanlı Sanayiciler Derneği	Lübnan
Mr Kamal Hamdan	Uluslararası Danışman	Lübnan
Mr Saeed Neamah Naser Jahoote	Başkan, Irak İşçi Sendikaları Federasyonu	Irak
Ms Iman Zakaria	Çalışma Bakanlığı	Mısır
Ms Kawsar Farah	Çalışma Bakanlığı	Mısır
Ms Heba İsmail	Dışişleri Bakanlığı BaşKâtibi	Mısır
Ms Nurcan Önder	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürü	Türkiye
Mr Ömer Faruk Furat	Başkan Yardımcısı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD)	Türkiye
Ms Mehtap İyice	Uluslararası Koruma Bölümü Daire Başkanı, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM)	Türkiye
Ms Necla Uz	Çalışma Uzmanı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	Türkiye
Mr Şahin Serim	Proje Koordinatörü, HAK-İŞ Konfederasyonu	Türkiye
Mr Yıldırım Koray Balkaya	Basın Danışmanı, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)	Türkiye
Mr Can Ünver	Danışman, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK)	Türkiye
Mr Enis Bağdadioğlu	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TÜRK-İŞ) Araştırma Bölümü Müdür Yardımcısı	Türkiye
Mr Kıvanç Eliaçık	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) Uluslararası İlişkiler Bölümü Direktörü	Türkiye

Ms Matilda Dimovska	Daimi Temsilci Vekili	UNDP
Mr Karim Atassi	Temsilci Vekili	UNHCR
Ms Neşe Kılınçoğlu	Kıdemli Proje Sorumlusu	UNHCR
Mr Selim Barkan	Asistan, BM-Türkiye Daimi Temsilciliği	UNRC
Mr Frank Hagemann	Bölge Direktör Vekili, Arap Devletleri Bölge Ofisi (ROAS)	ILO
Ms Mary Kavar	İstihdam Uzmanı, ROAS	ILO
Ms Maha Kattaa	Suriyeli Mülteciler Koordinatörü (Amman), ROAS	ILO
Ms Aya Jafaar	Araştırmacı, ROAS	ILO
Mr Yasser Ahmed Hassan	Afrika ve Arap Devletleri Baş Danışmanı, ILO Genel Direktörlük Kurulu	ILO
Ms Rie Vejs-Kjeldgaard	Avrupa ve Orta Asya Bölge Ofisi Direktör Yardımcısı,	ILO
Mr Peter van Rooij	Direktör, Mısır, Eritre, Sudan ve Güney Sudan Ülke Ofisi	ILO
Mr Numan Özcan	Direktör, ILO Türkiye Ofisi	ILO
Mr Nejat Kocabay	Kıdemli Program Sorumlusu, ILO Türkiye Ofisi	ILO
Ms Ayşegül Özbek	Program Sorumlusu, ILO Türkiye Ofisi	ILO
Ms Bilge Pınar Yenigün	Asistan, ILO Türkiye Ofisi	ILO
Mr Nicholas Grisewood	Teknik Uzman, Kriz Göçü, İşgücü Göçü Departmanı	ILO